

**MAHARANI DOWAGER CIXI: WANITA YANG MEMERINTAH CHINA
DI BELAKANG TABIR, 1862-1874**

***EMPRESS DOWAGER CIXI: THE WOMAN WHO RULED CHINA FROM
BEHIND THE CURTAIN, 1862-1874***

Ku Boon Dar*

**Bahagian Sejarah, Pusat Pengajian Pendidikan Jarak Jauh
Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang, Malaysia**

Abstrak

Artikel ini menelusuri sejarah hidup Maharani Dowager Cixi sehingga beliau berjaya memegang tampuk kekuasaan pada tahun 1875. Fokus kajian di era pemerintahan Maharaja Tongzhi (1862-1874) kerana pada zaman tersebut Cixi berjaya melancarkan kudeta yang dikenali sebagai *Xinyou 1861* sehingga beliau tersohor sebagai Maharani China yang memerintah ‘di belakang tabir.’ Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif dengan meneliti polemik isu peranan Maharani Cixi dalam sejarah moden China. Hal ini sedemikian kerana tanggapan dalam kalangan ahli sejarah terhadap pentadbiran beliau sebagai wanita di belakang tabir masih berbelah bagi. Hasil dapatan kajian ini menunjukkan bahawa Cixi hanyalah mangsa pergelutan politik semasa disebabkan kebobrokan dalaman Dinasti Qing yang di luar kawalan beliau. Kajian ini menyimpulkan bahawa Cixi pada awal pemerintahannya mempunyai iltizam dan keazaman membawa China menuju ke arah sebuah negara moden yang berasaskan model dan pentadbiran Barat. Namun, akhirnya Cixi terpaksa menangguhkan segala usaha pembaharuan tersebut demi memelihara dan mengekalkan kedudukannya daripada ancaman pesaing-pesaing politiknya.

Kata kunci: Cixi, Xianfeng, Tongzhi, Putera Gong, Kudeta *Xinyou*

Abstract

This article examines Empress Dowager Cixi's life history up until her ascension to power in 1875. The focus of the study is on the reign of Emperor Tongzhi (1862-1874) because Cixi successfully launched a coup known as Xinyou 1861 until she was known as the Chinese empress who ruled 'behind the curtains' during the reign of Emperor Tongzhi. This research into the subject utilises the qualitative method by scrutinising the polemic on Cixi's role in the history of modern China. This is due to divided perception among historians that she was the iron lady behind the throne during her reign. The research reveals that Cixi was merely a victim of political circumstances arising from the internal collapse of the Qing Dynasty which was out of her control. This research concludes that during the early days of her administration, Cixi had the resolve and determination to propel China towards modernisation based on the Western administrative model. Unfortunately, the empress had to postpone all efforts to modernise China in order to maintain and preserve her position from her political rivals.

Keyword: Cixi, Xianfeng, Tongzhi, Prince Gong, *Xinyou* Coup

Pengenalan

Dalam menelusuri sejarah China, kebanyakan catatan memberikan persepsi yang negatif terhadap sosok wanita yang berjaya memegang kekuasaan dalam empayar China. Dari zaman gundik Daji yang disalahkan sebagai penyebab Raja Zhou dari Dinasti Shang (1600-1046SM) atau permaisuri Lu Zhi di zaman Dinasti Han (206SM-220M) yang kemaruk kuasa, sehinggalah kepada kisah maharani Wu Zutian di zaman Dinasti Tang (618-907) yang digambarkan akan kezalimannya kerana sanggup membunuh anak kandungnya sendiri demi memanjat ke tangga kekuasaan. Sosok wanita lazimnya terus dilabelkan sebagai “kehancuran atau ketidakharmonisan alam semesta” dalam sejarah China. Hatta sosok wanita yang bersama dengan seseorang pemerintah yang bobrok juga dimomok sebagai penyebab kepada keruntuhan sesuatu pemerintahan. Lantaran itu, bidalan Cina menggambarkan sosok wanita sebagai *hongyan huoshui* yang bermaksud sosok wanita merupakan akar kepada semua masalah.¹ Hakikatnya dalam sejarah China, hanya segelintir sosok wanita yang dipuji sebagai negarawan ulung. Antaranya seperti Maharani Ma (juga dikenali sebagai Maharani Xiaticigao, 1332-1382) yang menjadi permaisuri Maharaja Hongwu (1328-1398), pengasas Dinasti Ming. Selain itu, Maharani Balu Xiaozhuangwen (1613-1688) yang membimbing Maharaja Kangxi (1654-1722) dari Dinasti Qing (1644-1911). Beliau dipuji kerana ketabahannya menghadapi pelbagai rintangan, namun akhirnya menjulang Maharaja Kangxi sebagai maharaja Dinasti Qing yang berjaya menyatukan seluruh empayar China.²

Dalam pada itu, Maharani Balu Cixi (1835-1908, selepas ini ditulis sebagai Cixi) pula seolah-olah menjadi gabungan gambaran akan keburukan dan kebaikan seorang sosok perempuan yang memegang kekuasaan di zaman empayar China. Ditambah lagi bumbu sejarah yang menyatakan bahawa Gintaisi (?-1619), nenek moyang Cixi yang juga merupakan putera terakhir dari suku Yehe pernah melafazkan sumpahannya pada Nurhaci (1559-1626) dari suku Aisin Gioro yang muncul mengasaskan Dinasti Qing. Gintaisi di detik-detik terakhir kehancuran suku Yehe di Manchuria akibat serangan bala tentera Nurhaci pernah melafazkan sumpahan bahawa suatu hari nanti biarpun hanya tinggal seorang wanita yang tersisa dari keturunan Yehenara, wanita itu akan menghancurkan empayar yang didirikan oleh Nurhaci, yakni Dinasti Qing.³

Cixi yang berasal daripada suku Manchuria Yehenara muncul sebagai seorang Maharani Balu China dan pemangku raja yang berjaya memerintah China selama 47 tahun iaitu daripada 1861 sehingga kemangkatannya pada tahun 1908. Cixi telah dipilih sebagai gundik Maharaja Xianfeng ketika masih remaja dan telah melahirkan seorang zuriat lelaki yang dinamakan Zaichun pada tahun 1856. Selepas kemangkatan Maharaja Xianfeng pada 1861, Zaichun yang kemudian digelar sebagai Maharaja Tongzhi diangkat sebagai maharaja China. Lalu Cixi pula dianugerahkan sebagai Maharani Balu yang telah mencorak arena politik yang menarik dalam sejarah China moden. Hal ini sedemikian kerana Cixi bukan sahaja berjaya menggulingkan sekumpulan pemangku raja yang telah dilantik oleh mendiang maharaja Xianfeng untuk mendukung Maharaja Tongzhi yang hanya berusia lima tahun, malah rampasan kuasa yang dikenali sebagai *Kudeta Xinyou 1861* yang dicituskan oleh beliau telah berjaya mengukuhkan peranan dan cengkaman beliau dalam arena politik China. Hal ini sedemikian kerana beliau telah bertindak sebagai pemangku raja bersama Maharani Balu Ci'an.⁴

Lantaran itu, fokus perbincangan makalah ini ialah menelusuri sejarah awal hidup Cixi sehingga berjaya beliau berjaya memegang tampuk kekuasaan pada 1875 sahaja. Hal ini kerana kajian-kajian sarjana sebelum ini lebih memokus kepada era selepas kekuasaan Cixi khususnya zaman pemerintahan Maharaja Guangxu (1871-1908) yang melancarkan Reformasi 100 Hari tetapi mengabaikan kemunculan beliau dalam arena politik dan kekuasaan di China di era pemerintahan Maharaja Tongzhi (1862-1874). Di samping itu, juga meneliti sejauh mana Cixi sebagai sosok wanita dan maharani istana Qing digambarkan dalam sejarah China moden melalui kajian empirikal. Hal ini sedemikian kerana tanggapan kalangan ahli sejarah terhadap pentadbiran beliau sebagai ‘wanita di belakang tabir’ era pemerintahan Maharaja Tongzhi masih berbelah bagi. Ada kalangan ahli-ahli sejarah seperti Immanuel C. Y. Hsu, Paul H. Clyde, Burton F. Beers, John K. Fairbank, Edwin O. Reischauer dan Albert M. Craig contohnya telah lama memomokkan Cixi sebagai seorang pemerintah kuku besi yang menyebabkan kejatuhan Dinasti Qing pada tahun 1911.⁵ Antara lain, Immanuel C. Y Hsu contohnya mencatat Cixi sebagai,

*Basically a narrow-minded, selfish woman, she placed her own interest above all else, irrespective of consequences to the dynasty and the state. To a large degree she must be held responsible for the failure to regenerate the dynasty and modernize the country.*⁶

Walau bagaimanapun, tanggapan tersebut ditolak oleh pula segelintir ahli sejarah khususnya Jung Chang yang beranggapan bahawa Cixi hanyalah mangsa keadaan disebabkan kebobrokan dalam Dinasti Qing yang di luar kawalan beliau... *Cixi was intelligent, open-minded, and a proto-feminist limited by a xenophobic and deeply conservative imperial bureaucracy.* Sebaliknya, Cixi digambarkan mempunyai iltizam dan keazaman membawa China menuju ke sebuah negara moden yang berasaskan model dan pentadbiran Barat. Menurut Jung Chang lagi, *Cixi brought medieval China into the modern age.*⁷

Kehidupan Awal Cixi Di Istana Qing

Cixi dilahirkan pada musim sejuk tahun 1835 dan merupakan anak kepada Huizheng, seorang pegawai biasa dari puak Manchu Yehenara.⁸ Huizheng merupakan ahli Panji-Panji Biru dari divisyen ketenteraan Lapan Panji-panji (*Eight Banners*) yang bertugas di Beijing pada tahun kelahiran Cixi.⁹ Kediaman Cixi semasa zaman kanak-kanak ialah Firewood Alley di selatan Sipailou, Beijing.¹⁰ Pada tahun 1851, Cixi mengambil bahagian dalam pemilihan gundik bersama 60 gadis yang lain. Pemilihan gundik tersebut diatur oleh Maharani Xiaojingcheng (1812-1855), ibu angkat kepada Maharaja Xianfeng (1850-1861) untuk memilih gadis-gadis menjadi permaisuri dan gundik Maharaja Xianfeng. Detik itulah menurut Michael Wicaksono bahawa kisah Cixi sebagai sebahagian daripada intrik politik istana Dinasti Qing bermula.¹¹ Hal ini sedemikian kerana Cixi telah terpilih sebagai gundik pangkat keenam dan diberi gelaran ‘Gundik Lan’ atau ‘Gundik Anggerik.’ Antara calon lain yang dipilih bersama beliau ialah Gundik Li dari puak Tatala (kemudian dikenali sebagai Permaisuri Li), Gundik Yun dari puak Wugiya dan Gundik Zhen (kemudian dikenali sebagai Maharani Ci’an) dari puak Niohuru.¹²

Pada tahun 1854, Cixi dinaikkan darjat ke gundik pangkat lima dan diberi gelaran 'Gundik Diraja Yi'. Selang setahun kemudian, Cixi dilaporkan hamil dan melahirkan putera Zaichun pada 27 April 1856. Kelahiran putera Zaichun telah merubah hidup Cixi pada kemudian hari.¹³ Hal ini sedemikian kerana kelahiran putera Zaichun ini amat menggembirakan Maharaja Xianfeng kerana putera tersebut merupakan satu-satunya zuriat putera Maharaja Xianfeng yang hidup. Hal ini amat berbeza dengan kandungan gundik-gundik yang lain. Kesemua gundik lain yang pernah hamil telah mengalami keguguran sebelum melahirkan anak mereka. Lalu Cixi dinaikkan ke pangkat keempat darjat gundik dan diberi gelaran 'Permaisuri Yi'. Pada tahun 1857 apabila anaknya mencapai hari jadi pertamanya, Cixi terus menokok ke darjat yang lebih tinggi iaitu pangkat ketiga dan dikenali sebagai 'Permaisuri Mulia Yi'. Darjat ini meletakkan beliau di kedudukan kedua selepas Maharani Zhen dalam kalangan semua gundik Maharaja Xianfeng.¹⁴ Maharani Zhen tidak mempunyai anak. Beliau merupakan wanita sederhana yang tidak menaruh minat dalam hal ehwal dan percaturan politik di istana Qing. Namun kedua-dua perempuan ini akhirnya mencipta sebuah hubungan persahabatan yang sangat baik, yang nantinya menjulang Cixi ke tampuk tertinggi dalam arena politik di China.¹⁵ Hal ini seperti mana menurut Barbara Bennett Peterson bahawa Cixi berbeza daripada wanita Manchu lain di dalam keluarga diraja. Cixi menurut beliau merupakan seorang wanita yang pintar dan berkebolehan. Kemahiran beliau dalam membaca dan menulis telah memberikan beliau banyak peluang untuk membantu Maharaja Xianfeng yang semakin uzur dalam mentadbir negara.¹⁶ Beberapa kali, Maharaja Xianfeng telah memanggil Cixi untuk membantu baginda meneliti dan seterusnya mengesahkan memorial istana. Maharaja Xianfeng telah mengizinkan Cixi mencatat setiap arahan pada memorial tersebut mengikut kehendak baginda. Hasilnya, setelah berkecimpung lama dalam pentadbiran istana tersebut, Cixi menjadi sangat arif akan selok-belok hal ehwal negara dan berkemahiran mentadbir negara China hasil didikan terus daripada Maharaja Xianfeng tersebut.¹⁷

Kemangkatan Maharaja Xianfeng

Pada bulan September 1860 iaitu pada dekad-dekad akhir Perang Candu Kedua (1856-1860), Harry Parkes, utusan diplomatik British bersama beberapa orang tebusan lain telah disiksa dan dibunuh oleh pihak berkuasa China. Di bawah pimpinan Lord Elgin, tentera British dan Perancis membalas dengan menyerang Beijing dan berjaya memusnahkan Istana Musim Panas (*Yuanmingyuan*). Maharaja Xianfeng dan rombongannya termasuk Cixi telah melarikan diri dari Beijing ke wilayah Jehol (kini dikenali sebagai Rehe terletak di sekitar Chengde, Hebei).¹⁸ Setelah menerima khabar bahawa Istana Musim Panas Lama dimusnah dan dibakar oleh tentera Bersekutu Britian-Perancis, Maharaja Xianfeng yang mulai menunjukkan tanda-tanda penyakit demensia menjadi murung. Hal ini sedemikian kerana menurut Yan Chongnian bahawa Xianfeng terbeban dengan rasa bersalah yang sangat besar. Beliau menganggap dirinya sebagai penyebab kekalahan China dalam siri-siri Perang Candu dan kebakaran istana *Yuanmingyuan* oleh pihak asing. Istana *Yuanmingyuan* merupakan kemegahan warisan para leluhurnya.¹⁹ Ini ditambah lagi, Putera Gong (*Prince Kung*, 1833-1893) yang tinggal di Beijing terpaksa akur dengan menandatangani Perjanjian Peking (Beijing) dengan pihak British pada 24 Oktober 1860 dengan syarat-syarat yang merugikan China.²⁰

Natijahnya, kehidupan Xianfeng seolah-olah tidak keruan. Beliau bergantung sepenuhnya kepada arak dan dadah sehingga menyebabkan dirinya sakit tenat.²¹ Lalu sebelum kemangkatan, baginda mengarahkan lapan pembesar yang paling berwibawa dalam istana Qing dan mengisytiharkan mereka sebagai “Lapan Menteri Pemangku Raja”. Jemaah menteri tersebut diketuai oleh Zaiyuan (Putera Yi), Duanhua (Putera Zheng) dan Sushun (Kerabat Diraja Jingshou) serta empat menteri yang terdiri daripada Muyin, Kuangyuan, Du Han dan Jiao Youying. Lapan menteri pemangku raja ini diberi amanah akan bersama-sama memegang pemerintahan atas nama putera Zaichun yang hanya berusia lima tahun. Mereka juga berperanan untuk membimbing dan menyokong putera Zaichun sebagai bakal maharaja yang akan menggantikan Xianfeng.²² Langkah pengisytiharan dan pelantikan lapan menteri pemangku raja ini dilihat oleh H.B. Morse sebagai “*it was an organic law of the... Manchu. Dynasty that the rule of women, should not be permitted*” dan juga “*...there had before been two minorities, those of Shunzi (1638-1861) and Kangxi (1654-1722), and in neither case had any woman of the imperial family, not even the empress-consort-dowager, been permitted to interfere in the administration.*”²³

Hakikatnya, sebelum kematiannya, Maharaja Xianfeng juga telah menitahkan Maharani Ci'an serta Cixi mengadap dan memberi setiap seorang sebuah cap mohor. Maharani Ci'an dianugerahkan cap yang dikenali sebagai *Yu Shang* manakala Cixi pula diberikan cap yang dikenali sebagai *Tongdao Tang*.²⁴ Maharaja Xianfeng berharap apabila Zaichun menaiki takhta, kedua-dua permaisuri beliau akan bekerjasama untuk membantu maharaja muda tersebut membesar dan menjadi matang.²⁵ Hal ini mungkin bertujuan untuk mengawal kuasa delapan menteri yang menjadi pemangku raja. Hal ini sedemikian kerana ketika Maharaja Xianfeng melarikan diri dari Beijing ke Rehe, baginda mulai sedar akan berkembangnya pengaruh dua puak bertentangan di istana. Satu puak diketuai oleh golongan bangsawan yang dipimpin oleh Sushun dan satu lagi dipimpin sendiri oleh permaisurinya, Cixi dengan mendapat sokongan kuat dari tentera Panji-Panji Lapan terutamanya dari suku Yehenara. Walau bagaimanapun, tiada bukti yang wujud untuk menyokong tanggapan baginda. Tambahan pula, Maharaja Xianfeng tidak mungkin bertujuan untuk memberikan kuasa politik kepada Cixi. Kemungkinan besar bahawa cap mohor tersebut sekadar simbol dan penghargaan anugerah terhadap Cixi yang telah melahirkan putera Zaichun- simbol zuriat dan ikatan kasih mereka berdua.²⁶ Hakikatnya, dalam meneliti sejarah China, terdapat beribu cap mohor tidak rasmi yang telah dicipta tetapi tidaklah dianggap mempunyai ‘kekuasaan politik.’ Cap-cap mohor tersebut hanya merupakan objek seni yang direka untuk kepuasan maharaja. Nilainya sama seperti dengan barangan lain seperti lukisan, mahupun diberikan sebagai hadiah kepada gundik-gundik diraja yang berjaya menambat hati maharaja.²⁷

Pada 22 Ogos 1861, Maharaja Xianfeng mangkat di Ligong (*Chengde Mountain Resort*) di Rehe lalu Zaichun ditabal sebagai maharaja baharu di China. Seterusnya, Permaisuri Xianfeng yang berusia 25 tahun diangkat menjadi Maharani Balu (Ibu Suri). Walaupun gelaran rasmi beliau ialah “Maharani Balu Ci'an” (1861-1881), baginda lebih dikenali sebagai “Maharani Balu Timur” kerana menetap di Istana Zhongcui di bahagian timur. Sementara itu, Gundik Yi yang berusia 27 tahun juga diangkat sebagai Maharani Balu dengan gelaran “Maharani Balu Cixi”. Hal tentang wujud dua Maharani Balu dalam masa yang sama adalah kerana Gundik Yi merupakan ibu kandung kepada putera Zaichun (digelar sebagai Maharaja Tongzhi sebaik sahaja

menaiki takhta). Namun, Gundik Yi lebih dikenali dengan nama “Maharani Balu Barat” kerana beliau menetap di Istana Chuxiu yang terletak di sebelah barat.²⁸

Sesungguhnya, kemangkatan Maharaja Xianfeng bagai sudah jatuh ditimpa tangga kepada China. China yang sedia rapuh ditambah terpaksa menanggung hutang yang banyak setelah kekalahan di Perang Candu Kedua (1856-1860). Seperti mana diperkatakan oleh Wang Shuqing bahawa kemangkatan Maharaja Xianfeng telah membuka persaingan dan percaturan kepuakan dalam istana dan kemudian harus ditanggung oleh pewaris takhta baginda, yakni Maharaja Tongzhi.²⁹

Kudeta *Xinyou* 1861: Menggulingkan Lapan Menteri Pemangku Raja

Ketika kemangkatan Maharaja Xianfeng, Maharani Balu Cixi muncul sebagai ahli strategi politik yang licik. Sementara menunggu tarikh astrologi yang sesuai untuk membawa balik jenazah Xianfeng ke Beijing dari Rehe untuk disemadikan. Cixi telah berkomplot dengan pembesar istana dan kaum kerabat diraja untuk merampas kuasa. Beliau menyedari bahawa sebagai Maharani Balu, beliau tidak memiliki kuasa politik, apatah lagi kata pemutus dalam mencorak pentadbiran dan hala tuju politik negara China. Tambahan pula, beliau gusar akan Maharaja Tongzhi yang dilihatnya masih belum berkuasa lantaran kekangan usia yang muda. Oleh itu, beliau menyedari kepentingan membentuk sekutunya dengan tokoh-tokoh berpengaruh lain di istana, termasuklah dengan pesaing beliau, Maharani Balu Ci'an. Menurut Jung Chang, alasan utama Cixi cuba merebut kekuasaan dari tangan lapan menteri pemangku raja adalah kerana beliau khuatir kestabilan politik yang dikecapi oleh China setelah menandatangani Perjanjian Peking akan tergugat sekiranya China terus di bawah pengaruh dan kekuasaan pihak lapan menteri pemangku diraja yang dilihatnya sebagai konservatif serta sentiasa cuba membalas dendam atas kekalahan China dalam Perang Candu Kedua dengan mengisytiharkan perang sekali lagi ke atas British dan negara Barat yang lain. Sebaliknya Cixi beranggapan bahawa China belum bersedia lebih-lebih lagi menghadapi satu lagi perang besar melawan kuasa asing yang dilihatnya lebih moden dan unggul dalam aspek ketenteraan dan persenjataan.³⁰ Apatah lagi seperti menurut Michael Wicaksono, kualiti kepimpinan yang ditunjukkan oleh Maharaja Tongzhi yang lemah menyebabkan Cixi akhirnya terpaksa ikut campur tangan dalam urusan pemerintahan negara China.³¹

Lalu Cixi menyarankan kepada Maharani Ci'an bahawa kedua-dua mereka menjadi maharani yang berkuasa bersama asalkan kuasa melebihi kesemua lapan menteri pemangku raja. Tawaran tersebut mendapat sambutan baik daripada Maharani Ci'an kerana kedua-dua Maharani Balu ini telah lama berkawan rapat yakni sejak Cixi mulai menyertai pemilihan sebagai gundik Maharaja Xianfeng lagi.³² Hakikatnya, Cixi juga menyedari bahawa tindakannya ini sangat berisiko kerana sekiranya kudeta ini gagal, dirinya dan Maharani Ci'an, bersama dengan seluruh ahli keluarga dan pakatan mereka boleh dituduh menderhaka dan akan dihukum mati. Lantaran itu, ketika Maharani Ci'an setuju untuk bergabung, maka Cixi menjalankan perancangannya.³³

Natijahnya, komplot ini menyebabkan ketegangan meningkat di antara kedua-dua Maharani Balu dan lapan menteri pemangku raja yang diketuai oleh Sushun. Menteri-menteri pemangku raja ini tidak menyukai campur tangan Cixi dalam hal-ehwal politik. Persaingan dan pertelingkahan yang berterusan antara mereka dengan Cixi menyebabkan Maharani Ci'an berasa kecewa dan enggan bersidang lantas meninggalkan Cixi seorang untuk berhadapan dengan menteri-menteri pemangku raja tersebut. Namun, Cixi tidak berputus asa, beliau mula meraih sokongan daripada menteri, tentera serta individu yang dipulaukan oleh kumpulan menteri pemangku raja atas sebab-sebab peribadi mahupun politik. Antara individu tersebut ialah adik-beradik Maharaja Xianfeng yang keenam dan ketujuh iaitu Putera Gong dan Putera Chun.³⁴

Semasa Cixi sedang cuba untuk berpakat dengan kedua-dua putera raja tersebut, sebuah memorial dari Shandong yang kononnya diwasiatkan oleh Maharaja Xianfeng diketemui. Dalam memorial tersebut, Xianfeng menitahkan Cixi untuk "mentadbir politik di belakang tabir," iaitu, mengambil alih kuasa sebagai pemerintah *de facto*. Memorial yang sama juga meminta Putera Gong memasuki arena politik istana sebagai "pembantu Maharaja". Hasilnya, memorial ini menambahkan keyakinan dan mewajarkan pakatan Cixi bersama Putera Gong untuk menyingkir kekuasaan politik kumpulan lapan menteri pemangku diraja.³⁵ Justeru, apabila perarakan jenazah Maharaja Xianfeng bergerak ke Beijing dari Rehe, Cixi mengambil kesempatan di atas pakatannya dengan Putera Gong dan Putera Chun. Beliau dan maharaja Tongzhi kembali ke ibu kota Beijing terlebih dahulu bersama dua orang pemangku iaitu Zaiyuan dan Duanhua manakala Sushun ditugaskan untuk mengiringi perarakan jenazah Maharaja Xianfeng. Kepulangan awal Cixi ke Beijing memberikan beliau lebih banyak masa untuk merancang bersama Putera Gong serta merupakan strategi beliau memastikan kuasa menteri-menteri pemangku raja terbahagi antara Sushun dan sekutunya, Zaiyuan dan Duanhua. Lalu komplot dan percaturan politik yang licik mulai diatur oleh Cixi untuk melucutkan kuasa mereka. Tuduhan-tuduhan dilemparkan ke atas pemangku-pemangku raja tersebut. Akhirnya, para menteri pemangku raja tersebut disabitkan dengan kesalahan dan dipecat kerana didakwa telah menandatangani perjanjian-perjanjian yang berat sebelah dengan pihak Barat. Ini ditambah pula, istana Qing masih menganggap bahawa pihak Barat merupakan segerombolan puak gasar yakni orang-orang yang tidak 'bertamadun'. Oleh itu, menteri-menteri pemangku raja tersebut telah dituduh cuai dalam memelihara kedaulatan serta tidak setia kepada negara China kerana bersekongkol dengan pihak Barat.³⁶ Hasilnya, tuduhan dikenakan ke atas mereka kononnya akibat tindakan melulu menteri-menteri pemangku diraja inilah, menyebabkan Maharaja Xianfeng terpaksa melarikan diri dari Beijing ke Rehe. Manakala perjanjian-perjanjian yang ditandatangani oleh mereka seperti Perjanjian Tientsin (1858) dan Perjanjian Aigun (1858) tersebut telah dilihat "bertentangan dengan kehendak sebenar Maharaja Xianfeng" serta dilemparkan pelbagai tuduhan lain, antaranya seperti tuduhan menteri-menteri pemangku raja merancang rampasan kuasa dari Maharaja Tongzhi.³⁷

Namun, Cixi hanya menghukum bunuh tiga daripada lapan menteri pemangku raja tersebut demi menunjukkan status moralnya yang tinggi, Putera Gong mencadangkan bahawa Sushun dan yang lain dibunuh dengan cara yang paling menyeksakan iaitu hukuman *lingchi* (mati dengan seribu potongan), namun Cixi menolak cadangan tersebut dan memerintahkan agar Sushun dihukum penggal sahaja. Tambahan pula, Cixi juga menolak sekeras-kerasnya cadangan menghukum bunuh ahli keluarga para menteri pemangku raja seperti mana lazimnya dikenakan kepada ahli keluarga para menteri yang melakukan rampasan kuasa. Sebaliknya, beberapa meteri

pemangku raja ini diampuni dan hanya dipecat dari jawatan mereka. Walau bagaimanapun, Zaiyuan dan Duanhua tetap dihukum mati dengan diberikan segulung kain sutera putih untuk mereka menggantung diri.³⁸ Peristiwa Cixi mengambil-alih kuasa pentadbiran dari lapan menteri pemangku raja ini dikenali sebagai ‘Kudeta *Xinyou*’. Peristiwa rampasan kuasa Cixi ini dikenali nama sedemikian kerana peristiwa ini terjadi dalam tahun *xinyou*, iaitu nama khas untuk tahun 1861 mengikut takwim Cina yang telah mencapai kitaran 60 tahun.³⁹ Kejayaan Cixi membenamkan kuasa lapan menteri pemangku raja menandakan bahawa tiada lagi halangan bagi Cixi untuk menjadi pemegang sebenar kekuasaan *de facto* di China atas nama Maharaja Tongzhi. Hal ini sedemikian kerana setiap keputusan Maharaja Tongzhi harus memiliki legalisasi berupa cap mohor dari beliau sebelum sesuatu titah-perintah maharaja Tongzhi dapat dilaksanakan.

Secara ironinya, tradisi diraja China menyatakan bahawa perempuan dan putera raja tidak dibenarkan untuk terlibat dalam hal ehwal politik. Namun Cixi berjaya mengubah tradisi ini dan menjadi satu-satunya Maharani Balu dalam dinasti Qing untuk mentadbir “di belakang tabir”. Justeru, amalan ini dikenali sebagai *chuilian tingzheng* dalam bahasa Cina dan begitu signifikan dalam sejarah China moden apabila nama Cixi terus dibincangkan dalam wacana sejarah politik dan pentadbiran China.⁴⁰

Mencantas Pesaing Politik: Mentadbir di Belakang Tabir

Pada bulan November 1861, selang beberapa hari selepas peristiwa rampasan kuasa *Xinyou*, Cixi melantik Putera Gong sebagai pemangku raja manakala anak perempuan sulungnya diangkat sebagai ‘Puteri Gulun’. Satu pengiktirafan yang dianugerahkan seolah-olah membalas budi kepada Putera Gong atas bantuan beliau dalam peristiwa kudeta *Xinyou*. Hal ini sedemikian kerana gelaran ‘Puteri Gulun’ pada kebiasaannya hanya dianugerahkan kepada puteri perempuan sulung maharani sahaja. Menurut Iscaac Headland, Cixi bertuah kerana mendapat sokongan padu daripada Putera Gong, seorang kerabat raja yang kacak, bermaruah dan negarawan ulung yang lahir dari kalangan keluarga diraja Dinasti Qing.⁴¹ Walau bagaimanapun, Cixi tidak memberikan Putera Gong kuasa politik yang mutlak seperti mana yang pernah dilakukan oleh Dorgon (1643-1654) semasa pemerintahan Maharaja Shunzhi (1638-1661).

Sementara itu, tindakan pertama Cixi dan Ci’an dalam memerintah di belakang tabir tersebut telah mengeluarkan dua titah-perintah bagi pihak Maharaja Tongzhi. Titah yang pertama mengisytiharkan bahawa kedua-dua mereka sebagai maharani-maharani balu (ibu suri) merupakan pembuat keputusan mutlak “tanpa sebarang campur tangan” dari pihak pembesar yang lain. Manakala titah yang kedua merupakan penukaran gelaran maharaja Zaichun daripada Maharaja *Qixiang* yang secara harfiah bererti ‘bertuah’ kepada Maharaja *Tongzhi* yang bererti ‘pemerintahan bersama’. Istilah *tong* (bersama) ini menunjukkan cita-cita sebenar Cixi ke atas takhta kekuasaan di China. Hal ini sedemikian kerana frasa ‘*tong*’ tersebut membawa erti bahawa Maharaja Tongzhi akan ‘bersama-sama’ dengan ibunya, yakni Cixi dalam mengemudikan pentadbiran dan politik di China.⁴²

Walaupun mereka merupakan pembuat keputusan mutlak, kedua-dua Ci'an dan Cixi terpaksa bergantung kepada Majlis Tertinggi serta melalui pelbagai kerendah birokrasi yang rumit dalam mengemudikan hal ehwal negara. Apabila dokumen negara tiba di istana, dokumen tersebut akan terlebih dahulu dihantar ke Cixi, kemudian dirujuk kembali kepada Putera Gong dan Majlis Tertinggi. Setelah membincangkan perkara-perkara yang terkandung dalam dokumen tersebut, Putera Gong serta ahli Majlis Tertinggi akan menerima arahan Cixi semasa bersidang di istana dan perintah diraja akan dikeluarkan. Draf yang disediakan harus diluluskan oleh Cixi sebelum titah-perintah dikeluarkan. Lantaran itu, Cixi melihat bahawa prosedur yang merumitkan ini menambat segala perancangan beliau untuk membawa China ke arah sebuah negara yang moden dan progresif. Satu-satunya peranan yang paling penting bagi Cixi semasa pemerintahan beliau sebagai pemangku raja itu adalah untuk menerapkan cap mohor beliau pada satu-satu titah-perintah.⁴³ Lalu, sekali lagi beliau merencanakan strategik demi mendapat kekuasaan politik yang sebenar.

Cengkaman kuasa politik Cixi bertambah apabila berlakunya kekacauan dalaman politik dan timbulnya cabaran asing ke atas China. Kesan Perang Candu Kedua masih dirasakan di seluruh negara tatkala Pemberontakan Taiping (1850-1864) yang tercetus menokok kekuasaan beliau.⁴⁴ Apatah lagi, birokrasi negara dan pihak berkuasa tempatan China terus dibelenggui amalan rasuah. Sementara itu, tahun 1861 merupakan tahun peperiksaan rasmi awam. Hal ini bermaksud pegawai kerajaan dari semua peringkat akan membentangkan laporan pencapaian politik masing-masing untuk tempoh tiga tahun yang lalu. Lalu Cixi memutuskan bahawa waktu tersebut merupakan waktu yang sangat sesuai untuk memperbaiki sistem birokrasi China. Beliau menitahkan untuk bersidang dengan semua gabenor wilayah agar melapor terus pencapaian masing-masing kepada dirinya. Dengan itu, Cixi mengambil sebahagian daripada peranan yang biasanya diberikan kepada *Jabatan Hal Ehwal Birokrasi*. Cixi menjatuhkan hukuman bunuh ke atas dua orang pegawai terkemuka sebagai 'amaran' kepada yang lain.⁴⁵ Pegawai pertama ialah Qingying yang merupakan seorang *shilang* tentera yang telah cuba untuk menggunakan rasuah untuk mengelak daripada diturunkan pangkat. Pegawai kedua ialah He Guiqing (1857-1860) yang merupakan Wizurai Liangjiang (meliputi provinsi Jiangxi, Anhui dan Jiangsu). Ketika gerombolan Pemberontakan Taiping menyerang Changzhou, beliau tidak mempertahankan bandar tersebut dan sebaliknya telah melarikan diri.⁴⁶

Satu lagi cabaran besar yang dihadapi oleh Cixi ialah keadaan golongan elit Manchu yang dilihat sebagai kian lemah dan rapuh. Semenjak pemerintahan Dinasti Qing di China bermula pada tahun 1644, kebanyakan jawatan tinggi di istana hanya dipegang orang-orang Manchu tanpa menghiraukan konsep meritokrasi. Dengan satu lagi langkah yang merubah tradisi, Cixi telah meletakkan unit ketenteraan negara yang paling kuat di tangan Cina suku Han iaitu Zeng Guofan (1811-1872) untuk menentang para pemberontak Taiping. Cixi menyedari bahawa tentera-tentera Manchu seperti *Tentera Green Standard* telah lama kehilangan semangat berjuang. Apatah lagi tentera kerajaan Manchu telah berpecah ketika menghadapi gerombolan pemberontak Taiping yang mempunyai semangat perjuangan yang tinggi.⁴⁷

Selain itu, dalam masa tiga tahun yang seterusnya, Cixi telah melantik pegawai-pegawai Cina suku Han seperti Zuo Zongtang (1812-1885) dan Li Hongzhang (1823-1901) sebagai gabenor di seluruh wilayah selatan China lantas menyebabkan warga istana yang sentiasa melindungi kekuasaan Manchu menjadi gelisah. Langkah ini menurut Zhan Zhang telah

menyebabkan... ‘those Han officials headed by Zeng Guofan pledged their life to show loyalty to the Qing Dynasty, and finally exterminated the Peasants’ Revolt of the Taiping Heavenly Kingdom.’⁴⁸ Lalu di bawah pimpinan Zeng Guofan, Tentera Xiang yang dipimpin beliau berjaya mengalahkan gerombolan pemberontak Taiping dalam pertempuran di Tianjing (sekarang dikenali sebagai Nanjing) pada bulan Julai 1864. Zeng Guofan dianugerahkan gelaran “Marquess Yiyong, First Class”, manakala para pegawai tentera yang lain seperti abangnya, Zeng Guoquan, Li Hongzhang dan Zuo Zongtang telah dianugerahkan dengan gelaran-gelaran yang unggul.⁴⁹

Cixi menyedari bahawa keangkuhan Dinast Qing selama ini yang terus beranggapan bahawa negara China sebagai pusat dunia membuatkan pemerintahnya terlalu taksud dalam menghadapi perubahan dunia, sehingga keengganan pemerintah apatah lagi golongan elit bangsawan menerima segala pembaharuan dari Barat untuk memperbaiki diri. Kekalahan China dalam Perang Candu Kedua memberikan tamparan hebat kepada China. Strategi ketenteraan dan senjata tentera darat dan tentera laut China ternyata ketinggalan zaman. Cixi menjangkakan bahawa ancaman dari luar yang bakal boleh menyerang pada bila-bila masa dan beliau sedar bahawa ekonomi China yang berasaskan pertanian tidak mungkin mampu untuk bersaing dengan kuasa industri Barat.⁵⁰ Lalu Cixi berpendapat bahawa untuk memperkuatkan negara, China perlu melakukan pembaharuan dengan penekanan kepada ‘memperkuatkan’ dan ‘memperkaya’ negara China dalam aspek pertahanan, hubungan luar, penterjemahan, ekonomi dan industri. Idea ini telah mewujudkan rancangan yang dikenali sebagai Gerakan Menguatkan Diri yang sempat dilancarkan dari tahun 1861 sehingga 1895 di China. Gerakan ini juga dikenali sebagai Restorasi Tongzhi, sempena dengan era pemerintahan Maharaja Tongzhi (1862-1874). Gerakan Pembaharuan ini merupakan satu usaha untuk mengembalikan kegemilangan yang pernah dikecapi oleh Dinasti Qing. Menurut Mary C. Wright bahawa buat pertama kalinya dalam sejarah China, negara itu dengan titah perintah daripada Cixi mengambil pengajaran daripada kuasa Barat dan membawa masuk ilmu serta teknologi Barat.⁵¹

Dalam pada itu, Zeng Guofan, Li Hongzhang dan Zuo Zongtang telah memulakan program industri di wilayah-wilayah selatan China. Sebagai tanda sokongan terhadap program tersebut, Cixi juga memutuskan untuk menubuhkan *Tongwen Guan* iaitu sebuah sekolah bahasa asing di Beijing pada tahun 1862 atas saranan Putera Gong.⁵² *Tongwen Guan* mengkhusus dalam topik alaf baharu seperti astronomi dan matematik, serta bahasa Inggeris, Perancis dan Rusia. Menurut data yang dikumpul oleh Liang Qichao pada tahun 1896, terdapat sebanyak 352 buah buku dalam pelbagai bidang seperti ilmu pengetahuan, politik dan moral dari Barat telah diterjemah ke Bahasa Cina dan diedarkan ke seluruh China.⁵³ Sementara itu, sekumpulan pemuda berusia 20 tahun ke atas turut dihantar ke Amerika Syarikat untuk menimba ilmu.

Namun usaha-usaha pembaharuan yang cuba digerakkan oleh mereka tersebut tidak kesampaian. Setelah ancaman daripada pemberontak Taiping kian surut, Cixi mulai menumpukan perhatian terhadap ancaman dalaman terhadap kuasanya. Perkara yang paling membimbangkan beliau ialah kedudukan Putera Gong sebagai pemangku putera di dalam istana. Beliau melihat populariti Putera Gong sebagai ancaman terhadap kekuasaan beliau. Putera Gong mendapat sokongan daripada kebanyakan askar-askar hebat Cina suku Han seperti Zeng Guoquan, Li Hongzhang dan Zuo Zongtang. Tambahan pula, Putera Gong mengawal semua hal ehwal harian istana selaku ketua Majlis Tertinggi dan *Zongli Yamen* (kementerian luar negeri *de facto*).⁵⁴

Walaupun Putera Gong diberi ganjaran atas tindakan serta cadangannya melantik Zeng Guofan sebagai pemimpin Tentera Xiang sehingga berjaya mematahkan beberapa siri Pemberontakan Taiping pada awalnya. Cixi bertindak pantas selepas Cai Shouqi, iaitu seorang pegawai katib berpangkat kecil, memfailkan memorial yang menuduh Putera Gong terlibat dengan rasuah dan tidak menghormati maharaja. Namun, tuduhan ini dipandang enteng oleh Putera Gong yang merasakan beliau mempunyai jaringan sekutu yang kukuh di istana Qing. Putera Gong memandang remeh tuduhan tersebut dan menganggapnya tidak penting. Walau bagaimanapun, Cixi menggunakan memorial tersebut sebagai langkah pertama dalam menjatuhkan Putera Gong. Pada bulan April 1865, Putera Gong telah dilucutkan daripada semua jawatan dan lantikannya. Sebaliknya dituduh menderhaka kepada maharaja bahawa, “tingkah laku [Putera Gong] yang tidak wajar di hadapan kedua-dua maharani” serta beberapa tuduhan lain. Namun begitu, beliau tetap dibenarkan untuk mengekalkan status sebagai bangsawan.⁵⁵ Pemecatan tersebut mengejutkan para bangsawan dan pegawai istana lantas menyebabkan banyak petisyen dipersembahkan kepada maharaja demi mengembalikan status jawatan dan gelaran beliau. Putera Dun dan Putera Chun menuntut pengembalian jawatan Putera Gong. Akur dengan tekanan daripada orang ramai, Cixi membenarkan Putera Gong untuk kembali memegang jawatannya sebagai ketua *Zongli Yamen*. Namun, gelaran pemangku raja dilucutkan. Selepas peristiwa tersebut, Putera Gong seolah-olah berpatah hati dan tidak pernah menonjol lagi dalam arena politik Dinasti Qing.

Hakikatnya, pengunduran Putera Gong dari politik istana Qing menandakan berakhirnya zaman kegemilangan polisi liberal dan pro-reformasinya yang cuba diterapkan dalam istana Qing. Usaha China untuk “belajar dari negara asing” menemui halangan. Institusi ketenteraan China yang sangat memerlukan pembaharuan menemui kegagalan. Pada awalnya, Cixi telah menerima nasihat daripada pegawai-pegawai istana dan membeli tujuh kapal perang British. Namun, apabila kapal perang tersebut tiba di China, anak kapal yang berkhidmat di dalam kapal tersebut adalah rakyat British yang bertindak di bawah perintah pihak British. Pihak China marah dengan situasi yang dianggap sebagai “gurauan antarabangsa” yang dianggap mempersendakan kedaulatan negara China. Akibatnya, rundingan antara kedua-dua pihak China-Britain menemui kegagalan. China segera memulangkan kapal perang tersebut ke Britain kerana bertekad melelongkan kapal-kapal tersebut.

Lalu kalangan sejarawan kadang-kadang menganggap kegagalan dasar luar negara China berpunca daripada sikap Cixi yang konservatif dan pemikiran yang kolot. Mereka juga menegaskan bahawa Cixi rela untuk belajar daripada pihak asing asalkan kuasanya tidak terjejas.⁵⁶ Cixi melarang pembinaan rel kereta api atas alasan bahawa landasan keretapi akan menyebabkan bunyi yang terlalu kuat dan “menggangu makam maharaja”. Apabila pembinaan tetap dijalankan pada 1877 atas cadangan Li Hongzhang, Cixi mengarahkan supaya rel tersebut ditarik menggunakan kuda. Beliau kini seolah-olah berasa sangat kluatir dengan pemikiran liberal para sarjana yang telah menimba ilmu di luar negara dan menganggap hal ini sebagai ancaman kepada keesahannya. Pada tahun 1881, Cixi menghentikan polisi menghantar pemuda untuk belajar di luar negara dan menarik balik polisi keterbukaannya terhadap orang asing. Penurunan pangkat Putera Gong membuktikan bahawa cengkaman Cixi terhadap politik China semakin kukuh. Apatah lagi keengganan beliau untuk melepaskan kuasa mutlak kepada sesiapa pun termasuklah Putera Gong yang pernah menjadi sekutunya yang paling penting dan

akrab dalam Kudeta *Xinyou* yang telah membantu Cixi berada di kemuncak kuasa China merupakan bukti sahih akan sikap beliau.

Cixi dalam Kehidupan Maharaja Tongzhi

Selain cengkaman Cixi dalam arena politik begitu ketara, ehwal keluarga dan kehidupan terhadap Maharaja Tongzhi juga begitu menonjol. Pada tahun 1872, Maharaja Tongzhi mencapai usia 17 tahun dan dengan persetujuan Maharani Balu Ci'an, beliau telah dikahwinkan dengan Permaisuri Jiashun. Datuk kepada Permaisuri Jiashun, Putera Zheng, merupakan salah seorang daripada lapan menteri pemangku raja yang digulingkan semasa Kudeta *Xinyou* pada tahun 1861.

Natijahnya, wujud ketegangan antara Cixi dan Permaisuri Jiashun. Hal ini sering menjadi kerengsaan bagi Cixi. Tambahan pula, simbol zodiak Permaisuri Jiashun ialah harimau. Cixi yang amat taksud kepada kepercayaan tahyul menganggap Permaisuri Jiashun boleh mengancam nyawanya. Hal ini sedemikian kerana Cixi memiliki simbol zodiak kambing. Menurut tilikan para tilik nasib, beliau akan menjadi mangsa bahaman Permaisuri Jiashun yang telah ditabal sebagai maharani oleh maharaja Tongzhi.⁵⁷ Apatah lagi, Permaisuri Jiashun diterima baik oleh Maharaja Tongzhi dan Maharani Balu Ci'an.

Para penasihat peribadi Permaisuri Jiashun dikatakan pernah mengingatkan beliau agar bersifat lembut dan menyenangkan apabila berdepan dengan Cixi kerana Cixi merupakan individu yang paling berkuasa di istana. Namun, Permaisuri Jiashun dengan angkuh menjawab bahawa, "*I am a principal consort, having been carried through the front gate with pomp and circumstance, as mandated by our ancestors. Empress Dowager Cixi was a concubine and entered our household through a side gate.*"⁵⁸

Sejak awal perkahwinan beliau, Maharaja Tongzhi meluangkan banyak masanya bersama Permaisuri Jiashun sehingga mengabaikan keempat-empat gundiknya termasuk Permaisuri Diraja (*Imperial Noble Consort*) Shushen yang menjadi pilihan utama Cixi untuk diangkat sebagai maharani kepada Maharaja Tongzhi. Namun, dengan perisytiharan Permaisuri Jiashun sebagai maharani oleh Maharaja Tongzhi. Rancangan Cixi tercantas dan terbantut. Saban hari, permusuhan antara Cixi dan Jiashun kian meningkat. Lalu, Cixi menyarakan agar Maharaja Tongzhi perlu meluangkan lebih masa untuk belajar selok-belok pentadbiran negara. Cixi telah menghantar sida istana untuk mengintip gerak-geri Maharaja Tongzhi. Apabila arahan beliau tidak diendahkan, Cixi mengarahkan agar pasangan tersebut dipisahkan dan Maharaja Tongzhi diperintah untuk menetap sendiri di Istana Qianqing selama beberapa bulan kononnya untuk memperdalam ilmu pentadbiran negara.⁵⁹

Maharaja Tongzhi tidak mampu menahan kesedihan dan kensunyian yang dialaminya dan akhirnya menjadi seorang yang perengus. Beliau mula melayan hamba-hambanya dengan kejam dan menghukum mereka secara fizikal atas kesalahan-kesalahan kecil. Natijahnya, Maharaja Tongzhi sering melarikan diri dari istana untuk mencari kebebasan di lokasi-lokasi tertentu yang tidak dikawal di sekitar Beijing hasil bantuan sida-sida istana dan Zaicheng, putera sulung Putera Gong yang juga merupakan rakan karib Maharaja Tongzhi. Maharaja Tongzhi

menyamar sebagai rakyat biasa dan menghabiskan masa di rumah-rumah pelacuran Beijing untuk beberapa malam. Tabiat seks maharaja menjadi bahan perbualan dalam kalangan pegawai-pegawai istana mahupun rakyat jelata.

Sesungguhnya, Maharaja Tongzhi tidak menunjukkan kualiti kepimpinan yang sepatutnya dimiliki sebagai seorang pemerintahan ulung di China. Walaupun semenjak ditabalkan sebagai maharaja, Maharaja Tongzhi telah menerima pendidikan yang tegas daripada empat orang sarjana tersohor yang dipilih oleh Cixi iaitu Li Hongzao, Qi Junzao, Weng Xincun, dan Woren. Namun, para sarjana imperial ini lebih mengajar Maharaja Tongzhi pelbagai teks klasik yang menjengkelkan beliau.⁶⁰ Hasilnya, beliau menjadi culas untuk menimba ilmu sepanjang kehidupannya ditambah tekanan yang dialami olehnya. Menurut diari Weng Tonghe, pada umur 16 tahun, maharaja masih tidak dapat membaca memorandum dalam ayat yang lengkap. Bimbang akan ketidakupayaan anaknya untuk belajar, Cixi menambahkan lagi tekanan ke atas maharaja tersebut. Apabila beliau diberikan kuasa untuk memerintah pada umur 18 tahun pada bulan November 1873 (empat tahun lewat daripada kebiasaan), Maharaja Tongzhi terbukti seorang pemerintah yang tidak cekap. Lalu Cixi terpaksa campur tangan dalam segala urusan pemerintahan negara China. Natijahnya, segala aspek hal ehwal pentadbiran dan politik negara berada di bawah cengkaman Cixi.⁶¹ Antara lain, cubaan Maharaja Tongzhi melucutkan gelaran dan jawatan Putera Gong serta para pembesar lain yang telah menyampaikan kritikan terhadap pentadbiran baginda yang pada pandangan mereka amat lemah dan perlu dilakukan rombakan segera. Melihat kekalutan yang berlaku, Cixi segera tampil dan mengkritik Maharaja Tongzhi atas tindakan melulunya dan memerintahkan baginda menarik balik perintah tersebut. Cixi memarahi Maharaja Tongzhi dengan menyatakan bahawa, ‘Tanpa Putera Gong, anda dan saya tidak ada berada di sini.’⁶²

Kesimpulan

Sesungguhnya, kehidupan Cixi penuh dengan kerencaman. Daripada seorang gundik berpangkat rendah, beliau akhirnya berjaya muncul dalam arena politik istana Qing hingga memiliki kuasa pemutus. Cixi bersama-sama dengan Putera Gong, berjaya menyingkir lapan menteri pemangku raja melalui satu rampasan kuasa. Kudeta *Xinyou* 1861 tersebut berjaya memantapkan kedudukan Cixi dalam istana Qing. Lalu, berlapikan alasan usia anakanda Tongzhi yang masih muda, beliau melantik dirinya sebagai ‘pemangku raja’ dan melaksanakan pentadbiran dari belakang tabir. Sepanjang tempoh pemerintahan Maharaja Tongzhi selama 13 tahun, Cixi ialah ratu tanpa mahkota yang memerintah dalam erti kata yang sebenar. Apatah lagi, kualiti pentadbiran Tongzhi yang lemah menyebabkan Cixi terpaksa mencampuri urusan politik hatta kehidupan peribadi baginda. Lantaran itu, ketika tercetusnya Pemberontakan Taiping pada akhir dekad 1850, Cixi dilihat berani merombak amalan tradisi istana yang hanya melantik suku etnik Manchu mengetuai angkatan tentera, sebaliknya Cixi tanpa was-was telah mengangkat pegawai-pegawai suku etnik Han seperti seperti Zeng Guofan, Zuo Zongtang dan Li Hongzhang dalam pentadbiran Dinasti Qing untuk meredakan pemberontakan dan menstabilkan situasi politik dalaman negara China. Langkah drastik yang diambil oleh Cixi semata-mata demi kelangsungan politik Dinasti Qing yang dilanda kebobrokan dan di ambang kejatuhan.

Namun, demi memperkukuh kuasa politiknya, Cixi sekali lagi sanggup menggunakan perselisihan antara pelbagai puak politik dalam istana Qing dengan memusnahkan pesaing-pesaing politik yang dilihat boleh mengancam kedudukannya. Ini termasuk Putera Gong yang sebelum itu telah membantu beliau sehingga beliau menggapai ke puncak kekuasaan. Prinsip pegangan Cixi, sesiapa yang boleh menjadi ancaman kepada pentadbirannya, Cixi pasti akan bertindak tegas menghapuskannya. Lalu, Rancangan Menguatkan Diri, 1861-1895 sebagai langkah untuk mengembalikan keagungan China seperti mana zaman lampainya dan memulihkan maruah China yang tercemar akibat kekalahan demi kekalahan dalam siri-siri peperangan dengan Barat yang pada awalnya mendapat sokongan daripada Cixi akhirnya terpaksa dipendamkan. Hal ini sedemikian kerana rancangan ini dilihat berkeupayaan mengancam pentadbiran dan kedudukan Cixi. Sesungguhnya, Cixi sebagai pemerintahan di belakang tabir istana Dinasti Qing bukan sahaja telah mengganggu pembangunan modenisasi di China, malah telah membantutkannya.

NOTA

* **Dr. Ku Boon Dar** (kubd@usm.my) merupakan Pensyarah Kanan di Bahagian Sejarah, Pusat Pengajian Pendidikan Jarak Jauh, Universiti Sains Malaysia (USM), Pulau Pinang, Malaysia.

¹ Untuk keterangan lanjut tentang gambaran dan imej wanita dalam sejarah China. Sila lihat Soon Man Rhim, "The Status of Woman in China: Yesterday and Today," *Asia Studies: Asian Studies: Journal of Critical Perspectives on Asia*, 20, 1982, hlm. 1-44. Diakses <<http://www.asj.upd.edu.ph/mediabox/archive/ASJ-20-1982/rhim.pdf>> Tarikh akses 2 November 2020.

² Wilayah China semasa pemerintahan Maharaja Kangxi (1654-1722) membentang barat ke timur dari Asia Tengah sampai ke Samudera Pasifik dan utara ke selatan dari padang rumput Mongolia sehingga ke hutan belantara Vietnam Utara.

³ Michael Wicaksono. *Republik Tiongkok*. Jakarta: PT Elex Media Komputindo, 2015, hlm. 33.

⁴ Jiang duo, 'Cixi yu yangwu yundong' (Cixi and the Westernization Movement). *Lishi Yanjiu* (Journal of Historical Research). 4:44. [姜鐸：〈慈禧與洋務運動〉，《歷史研究》。], 1991.

⁵ Antara lain, sila lihat Immanuel C. Y. Hsu, *The Rise of Modern China*. New York: Oxford University Press, 2000; Paul H. Clyde, Burton F. Beers, *The Far East*. New Delhi: Prentice-Hall of India Private Limited, 1972; John K. Fairbank, Edwin O. Reischauer, Albert M. Craig, *East Asia: The Modern Transformations*. London: George Allen & Unwin Ltd, 1965.

⁶ Immanuel C. Y. Hsu, *The Rise of Modern China*, 2000, hlm.359.

⁷ Jung Chang, *Empress Dowager Cixi: The Concubine Who Launched Modern China*, New York: Alfred A. Knopf, 2013, hlm. 419.

⁸ Grant Hayter-Menzies, *Imperial Masquerade: The Legend of Princess Der Ling*. Hong Kong: Hong Kong University Press, 2008, hlm. 221.

⁹ Wang Shuqing, "Qingdai de huangquan douzheng (Struggle over the Imperial Prerogative in the Qing)," *Gugong bowuyuan yuankan* (Palace Museum Journal). 14, No. 4, 1981, 71-73. [王树卿：〈清代的皇权斗争〉，《故宫博物院院刊》。]

¹⁰ 'Miscellaneous Pieces of the Palace, *The First Historical Archives of China*,' No. 1247 dalam Li Guorong, 'Qinggong dang' an jiemi,' (The Qing Archives Secret). Beijing: Zhongguo Qingnian Chuban She, 2004. [李国荣：〈清宫档案揭秘〉，中国青年出版社。]

¹¹ Michael Wicaksono, *Republik Tiongkok*, 2015, hlm. 20.

¹² Keith Laidler, *The Last Empress: The She Dragon of China*. England: John Wiley & Sons Inc., 2003, hlm. 58.

- ¹³ Jung Chang, *Empress Dowager Cixi: The Concubine Who Launched Modern China*, 2013, hlm. 18.
- ¹⁴ *Ibid*, hlm. 15.
- ¹⁵ Gundik Zhen tidak mempunyai zuriat lelaki. Namun hubungan erat kedua-dua gadis ini yang terjalin semasa kehidupan mereka sebagai gundik menyebabkan Cixi sanggup ‘memberikan’ puteranya, Zaichun (Tongzhi) kepada Maharani Zhen untuk dijadikan sebagai anak angkat. Lantaran itu, Zaichun apabila menaiki takhta sebagai maharaja China terus memanggil dan menganggap Maharani Zhen sebagai ibu suri. Sila lihat Zuo Shue, *Cixi Taihou* (Empress Dowager Cixi). Changchun: Jilin Wenshi Chubanshe, 1993 hlm. 10-15. [左书谔：〈慈禧太后〉，长春：吉林文史出版社。]
- ¹⁶ Barbara Bennett Peterson. (2015). *Notable Women of China: Shang Dynasty to the Early Twentieth Century*. New York: Routledge, hlm. 351.
- ¹⁷ Zuo Shue, *Cixi Taihou*, 1993, hlm. 23-
- ¹⁸ Jianfei Zhu, *Chinese Spatial Strategies: Imperial Beijing, 1420-1911*. London: Routledge Curzon, 2004, hlm. 167-168.
- ¹⁹ Yan Chongnian, *Qing Shier di Yian*. (The Doubtful Case of Qing Dynasty), Beijing: Zhongguo Renmin Daxue Chubanshe, 2005, hlm. 158. [阎崇年：〈清十二帝疑案〉，北京：中国人民大学出版社。]
- ²⁰ Antara lain, syarat-syarat Perjanjian Peking yang ditandatangani pada 24 Oktober 1860 antara Lord Elgin (British) dan Putera Gong (China) termasuk: -
- i) China bersetuju menyerahkan Semenanjung Kowloon yang bertentangan dengan Hong Kong kepada British.
 - ii) Tientsin dibuka kepada perdagangan dan penempatan asing; China bersetuju menambah jumlah bayaran ganti rugi sebanyak lapan juta tael masing-masing kepada British dan Perancis.
 - iii) British dibenarkan mengadakan hubungan diplomatik di Beijing.
 - iv) China membenarkan perdagangan buruh mengikut peraturan; Perancis mendapat hak untuk membolehkan mubaligh Katolik mempunyai harta.
- ²¹ Edward Behr, *The Last Emperor*, London: Futura, 1987, hlm. 44.
- ²² Zhu Weizheng, *Rereading Modern Chinese History*. Leiden: Brill, 2015, hlm.284.
- ²³ Hosea Ballou Morse, *The International Relations of the Chinese Empire Volume 2. The Period of Submission 1861-1893*. New York: Paragon Book Gallery, 1971, hlm. 61.
- ²⁴ Li Bo, ‘Tong Daotang’, ‘Yu Shang’ Xi Yu Wan Qing Zhengju (‘Tong Daotang’, ‘XuShang’ Royal Seals and the late Qing Dynasty Political Situation). *Heilongjiang Shizhi* (Heilongjiang Chronicles). 30, 2005, hlm. 35. [李博：〈同道堂”、“御赏”玺与晚清政局〉，《黑龙江史志》。]
- ²⁵ Rehe Mizha (Memo of Rehe), “Jindai Shi Ziliao” (Modern Chinese Historic Data), 1978 (1):13. [《热河密札》，《近代史资料》。]
- ²⁶ Xuche, *Cixi Dazhuan* (Cixi’s Biography). Taiwan: Guoji Wenhua Chubanshe, 2012, hlm. 146. [徐徹：〈慈禧大傳〉，台湾：国际文化出版公司。]
- ²⁷ Li Bo, ‘Tong Daotang’, ‘Yu Shang’ Xi Yu Wan Qing Zhengju, 2005, 38.
- ²⁸ Jung Chang, *Empress Dowager Cixi: The Concubine Who Launched Modern China*, 2013, hlm. 41-42.
- ²⁹ Wang Shuqing, “Qingdai de huangquan douzheng, 1981, hlm. 67.
- ³⁰ Jung Chang, *Empress Dowager Cixi: The Concubine Who Launched Modern China*, 2013, hlm. 45-46.
- ³¹ Michael Wicaksono, *Republik Tiongkok*, 2015, hlm. 20.
- ³² Xuche, *Cixi Dazhuan* (Cixi’s Biography), 1994, hlm. 150.
- ³³ Michael Wicaksono, *Republik Tiongkok*, 2015, hlm. 18.
- ³⁴ Zhao Dalì, *Gong Qin wang Yixin: Jiang Cixi Song Shang Chuilian Baozuo de Ren* (Princess Gong: W Yixin: The Person Who Sent Cixi to the Throne of Curtains). Beijing: Zhongguo Wenlian Chubanshe, 2001, hlm. 13. [赵大力：恭亲王奕訢：将慈禧送上垂帘宝座的人，北京：中国文联出版社。]
- ³⁵ *Ibid*, hlm. 16.
- ³⁶ James Z. Gao, *Historical Dictionary of Modern China (1800-1949)*. Maryland: The Scare Crow Press Inc., 2009, hlm. 400-401.
- ³⁷ Edward Behr, *The Last Emperor*, 1987, hlm. 45.
- ³⁸ Rehe Mizha (Memo of Rehe). “Jindai Shi Ziliao”, 13.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Frasa *chuilian tingzheng* dalam bahasa Cina dikenali sebagai <垂簾聽政>.

⁴¹ Isaac Headland, *Court Life in China*, New York: Fleming Revell Company, 1909, hlm. 36.

⁴² Fan Qilong, *Cixi Taihou Yi Shi* (Empress Dowager Cixi). Taipeh: Yadian Na, 1996, hlm. 38-53. [范啟龍: <慈禧太后軼事>。台北市: 雅典娜。]

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ Menjelang akhir tahun 1840-an, kacau bilau telah merebak di wilayah-wilayah selatan China terutama wilayah Guangdong, Guangxi dan selatan Hunan. Kerajaan China yang semakin lemah dan imejnya yang merosot akibat kekalahannya di tangan British dalam Perang Candu Pertama (1839-1842), gagal untuk mengawal keadaan terutamanya di wilayah-wilayah yang terletak jauh ke selatan. Kegiatan kongsi gelap dan rompakan semakin menjadi-jadi dan ramai orang Cina terlibat dalam kegiatan itu. Suasana tersebut menyebabkan meletusnya Pemberontakan Taiping. Untuk keterangan lanjut, sila lihat Sunshin Chin, *The Taiping Rebellion*. New York: An East Gate Book, 2001. Juga Thomas H. Reilly, *The Taiping Heavenly Kingdom: Rebellion and the Blasphemy of Empire*, Seattle: University of Washington Press, 2004.

⁴⁵ Cameron Gibson, *Legends, Monsters, or Serial Murderers? The Real Story Behind an Ancient Crime California*: Praeger-ABC-CLIO LLC, 2012, hlm. 111-118.

⁴⁶ *Qingshi Gao* (The Draft of Qing History). Volume 397, *Liezhuan* (Biography) 184. [《清史稿》, 卷三百九十七, 列傳一百八十四。]

⁴⁷ Immanuel C.Y. Hsu, *The Rise of Modern China*, 2000, hlm. 276

⁴⁸ Zhan Zhang, 'Cixi and Modernization of China,' *Journal of Asian Social Science*, April 6 (4), 2010, 155.

⁴⁹ Edwin Pak-wah Leung (Ed), *Political Leaders of Modern China: A Biographical Cictionary*, Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, hlm.400-401.

⁵⁰ Jung Chang, *Empress Dowager Cixi: The Concubine Who Launched Modern China*, 2013, hlm. 104.

⁵¹ Mary C. Wright, *The Last Stand of Chinese Conservatism: The Tung-Chih Restoration, 1862-1874*, Stanford: Stanford University Press, 1957, hlm. 130.

⁵² Gu Wexing, 'Jingshi Tongwen Guan Yingyu Jiaoxue Lishi Yanjiu' (A Study of the History of English Teaching in the Imperial College of the Imperial Capital), *Waiyu Yu Waiyu Jiaoxue* (Foreign Language and Their Teaching), 82 (5), 2004, hlm. 23-27. [顾卫星: <京师同文馆英语教学历史研究>, 《外语与外语教学》。]

⁵³ Kent Deng, 'Movers and Shakers of Knowledge in China during the Ming-Qing Period.' dlm. Ian Inkster, *History of Technology*, Volume 29, New York: Bloomsbury Publishing Plc., 2009, hlm. 69.

⁵⁴ Zhao Dali, *Gong Qin wang Yixin: Jiang Cixi Song Shang Chuilian Baozuo de Ren*, 2001, hlm. 16.

⁵⁵ Zhengxie Wenshi Ziliao Yanjiu Weiyuanhui, *Wan Qing Gongting Shenghuo Jianwun* (The History of the Court Life in the Late Qing Dynasty), Beijing: Wenshi Ziliao Chuban She, 1985. [政协文史资料研究委员会编: 《晚清宫廷生活见闻》, 北京: 文史资料出版社。]

⁵⁶ Sila lihat Immanuel C. Y. Hsu, *The Rise of Modern China*, 2000, hlm. 334-335; Paul H. Clyde, Burton F. Beers, *The Far East*, 1972, hlm. 157; John K. Fairbank, Edwin O. Reischauer, Albert M. Craig, *East Asia: The Modern Transformations*, 1965, hlm. 318.

⁵⁷ Fan Qilong, *Cixi Taihou Yi Shi* (Empress Dowager Cixi), 1996, hlm. 44.

⁵⁸ De Lingjun, *Qingong Mishi* (Secret History of the Qing Court). Taipeh: Zhongguo Huaqiao, 1996, hlm. 153. [德齡郡: <清宫秘史>。台北市: 中國華僑。]

⁵⁹ Immanuel C.Y. Hsu, *The Rise of Modern China*, 2000, hlm. 308.

⁶⁰ *Qingshi Gao* (The Draft of Qing History). Vol. 397, *Liezhuan* (Biography) 184.

⁶¹ De Lingjun, *Qingong Mishi*, 1996, hlm. 155.

⁶² *Qingshi Gao* (The Draft of Qing History). Vol. 397, *Liezhuan* (Biography) 184.

Rujukan

Dokumen

‘Miscellaneous Pieces of the Palace, The First Historical Archives of China,’ No. 1247 dalam Li Guorong, ‘*Qingong dang an jiemi*,’ (The Qing Archives Secret). Beijing: Zhongguo Qingnian Chuban She. [李国荣: 〈清宫档案揭秘〉, 中国青年出版社。], 2004.

Qingshi Gao (The Draft of Qing History). [《清史稿》。]

Rehe Mizha (Memo of Rehe). “*Jindai Shi Ziliao*” (Modern Chinese Historic Data), 1978 (1):13. [《热河密札》, 《近代史资料》。]

Buku dan Artikel

Behr, E, *The Last Emperor*, 1987, London: Futura.

Clyde, P. H. & Beers, B. F., *The Far East*. New Delhi: Prentice-Hall of India Private Limited, 1972.

De, Lingjun, *Qingong Mishi* (Secret History of the Qing Court). Taipeh: Zhongguo Huaqiao, 1996. [德齡郡: 〈清宮秘史〉。台北市: 中國華僑。]

Leung Edwin, Pak-wah, (Ed). *Political leaders of modern China: A biographical dictionary*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002.

Fairbank, J. K. & Reischauer, Edwin O. & Craig, A. M., *East Asia: The Modern Transformations*. London: George Allen & Unwin Ltd, 1965.

Fan, Qilong, *Cixi Taihou Yi Shi* (Empress Dowager Cixi). Taipeh: Yadian Na, 1996. [范啟龍: 〈慈禧太后軼事〉。台北市: 雅典娜。]

Gao, J. Z., *Historical Dictionary of Modern China (1800-1949)*. Maryland: The Scare Crow Press Inc, 2009.

Gibson, C., *Legends, Monsters, or Serial Murderers? The Real Story Behind an Ancient Crime*. California: Praeger-ABC-CLIO LLC, 2012.

Gu, Wexing, ‘Jingshi Tongwen Guan Yingyu Jiaoxue Lishi Yanjiu’ (A Study of the History of English Teaching in the Imperial College of the Imperial Capital). *Waiyu Yu Waiyu Jiaoxue* (Foreign Language and Their Teaching), 82 (5), 204, hlm. 23-27. [顾卫星: 〈京师同文馆英语教学历史研究〉, 《外语与外语教学》。]

- Hayter-Menzies, G., *Imperial Masquerade: The Legend of Princess Der Ling*, Hong Kong: Hong Kong University Press, 2008.
- Headland, I., *Court Life in China*. New York: Fleming Revell Company, 1909.
- Hsu, Immanuel C. Y., *The Rise of Modern China*. New York: Oxford University Press, 2000.
- Zhu, Jianfei, *Chinese Spatial Strategies: Imperial Beijing, 1420-1911*. London: Routledge Curzon, 2004.
- Jiang, Duo, 'Cixi yu yangwu yundong' (Cixi and the Westernization Movement). *Lishi Yanjiu* (Journal of Historical Research). 4, 1991, hlm. 40-45. [姜鐸：〈慈禧與洋務運動〉，《歷史研究》。]
- Chang, Jung, *Empress Dowager Cixi: The Concubine Who Launched Modern China*, New York: Alfred A. Knopf, 2013.
- Kent, Deng, 'Movers and Shakers of Knowledge in China during the Ming-Qing Period.' dlm. Ian Inkster, *History of Technology*, New York: Bloomsbury Publishing Plc, 2009, hlm. 57-80.
- Laidler, K., *The Last Empress: The She Dragon of China*, England: John Wiley & Sons Inc, 2003.
- Li, Bo, 'Tong Daotang', 'Yu Shang' Xi Yu Wan Qing Zhengju ('Tong Daotang', "XuShang" Royal Seals and the late Qing Dynasty Political Situation). *Heilongjiang Shizhi* (Heilongjiang Chronicles). 30, 2005, hlm. 35-40. [李博：〈“同道堂”、“御賞”玺与晚清政局〉，《黑龙江史志》。]
- Morse, H. B., *The International Relations of the Chinese Empire Volume 2, The Period of Submission 1861-1893*, New York: Paragon Book Gallery, 1971.
- Peterson, B. B., *Notable Women of China: Shang Dynasty to the Early Twentieth Century*. New York: Routledge, 2015.
- Reilly, T. H., *The Taiping Heavenly Kingdom: Rebellion and the Blasphemy of Empire*, Seattle: University of Washington Press, 2004.
- Soon, Man Rhim, "The Status of Woman in China: Yesterday and Today," *Asia Studies: Journal of Critical Perspectives on Asia*, 20, 1982, hlm.1-44. Diakses melalui laman sesawang: <http://www.asj.upd.edu.ph/mediabox/archive/ASJ-20-1982/rhim.pdf>. Tarikh akses 2 November 2020.

Chin, Sunshin, *The Taiping Rebellion*, New York: An East Gate Book, 2001.

Wang, Shuqing, "Qingdai de huangquan douzheng (Struggle over the Imperial Prerogative in the Qing)," *Gugong bowuyuan yuankan* (Palace Museum Journal), 14 (4), 1981, hlm 65-73.
[王树卿：〈清代的皇权斗争〉·《故宫博物院院刊》。]

Wicaksono, M., *Republik Tiongkok*. Jakarta: PT Elex Media Komputindo, 2015.

Wright, M. C., *The Last Stand of Chinese Conservatism: The Tung-Chih Restoration, 1862-1874*, Stanford: Stanford University Press, 1957.

Xu, Che, *Cixi Dazhuan (Cixi's Biography)*, Taiwan: Guoji Wenhua Chuban Gongsì, 1994. [徐徹：
〈慈禧大傳〉，台湾：国际文化出版公司。]

Yan, Chongnian, *Qing Shier di Yian*. (The Doubtful Case of Qing Dynasty). Beijing: Zhongguo Renmin Daxue Chuban She, 2005.
[阎崇年：〈清十二帝疑案〉·北京：中国人民大学出版社。]

Zhan, Zhang, "Cixi and Modernization of China," *Journal of Asian Social Science*. April. 6 (4), 2010, hlm. 154-159.

Zhao, Dalì, *Gong Qin wang Yixin: Jiang Cixi Song Shang Chuilian Baozuo de Ren* (Princess Gong: W Yixin: The Person Who Sent Cixi to the Throne of Curtains), Beijing: Zhongguo Wenlian Chuban She, 2001. [赵大力：恭亲王奕訢：将慈禧送上垂帘宝座的人，北京：中国文联出版社。]

Zhengxie Wenshi Ziliao Yanjiu Weiyuanhui, *Wan Qing Gongting Shenghuo Jianwun* (The History of the Court Life in the Late Qing Dynasty). Beijing: Wenshi Ziliao Chuban She, 1985
[政协文史资料研究委员会编：《晚清宫廷生活见闻》，北京：文史资料出版社。]

Zhu, Weizheng, *Rereading Modern Chinese History*. Leiden: Brill, 2015.

Zuo, Shue, *Cixi Taihou* (Empress Dowager Cixi). Changchun: Jilin Wenshi Chuban She, 1993.
[左书谔：〈慈禧太后〉·长春：吉林文史出版社。]